

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2007

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο άνθρωπος είναι το κέντρο του κύκλου της ζωής, αλλά όμως δεν είναι ο ίδιος ο κύκλος της ζωής. Ανήκουμε στον κόσμο, αλλά αυτός ο κόσμος δεν μας ανήκει, δεν είναι κτήμα μας. Είμαστε οι διαχειριστές της ζωής και όχι οι ιδιοκτήτες της. Δεν είμαστε δούλοι του κόσμου, ούτε όμως γίναμε κι αφεντικά του. Απλώς παραμένουμε οικονόμοι της ζωής¹.

Με αυτόν τον κάπως αφοριστικό τρόπο απεικονίζουμε την κρίση του ανθρωπισμού στον νεώτερο δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό. Ο αναγεννησιακός ανθρωπισμός πρόβαλε τον άνθρωπο ως το επίκεντρο της πραγματικότητας και κατέφυγε στα ανθρωπιστικά γράμματα, προκειμένου **να καταστεί ανθρῶπιнос ο άνθρωπος** (homo humanis). Αγαθή κι επαινετή η πρόθεση του ανθρωπισμού, όπως επίσης αγλαοί² αποδείχθηκαν οι καρποί του μέσα στον επακολουθήσαντα διαφωτισμό με την καθιέρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που υπόσχονται την ελευθερία ως εγγύηση της ανθρωπιάς του ανθρώπου.

Το αναπόφευκτο **ατόπημα** του ανθρωπισμού είναι η διολίσθησή του στον ατομικισμό. Ο Humanismus (ανθρωπισμός, ουμανισμός) κατάντησε Individualismus (ατομικισμός). Λέμε *άνθρωπος* και εννοούμε *άτομο*. Μιλούμε για τον *πολίτη* και έχουμε στον νου τον *ιδιώτη*. Αναφερόμαστε στον εαυτό μας και εξυπνοούμε το *εγώ* μας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να λησμονούμε τον *άλλο* που συνυπάρχει μαζί μας και το *όλον* μέσα στο οποίο συνανήκει το *εγώ* μας μαζί με καθένα *άλλο* του. Οι λογοτέχνες προφήτευσαν από τον προπερασμένο αιώνα ήδη: "Όλοι στον αιώνα μας χώρισαν και γίνανε μονάδες, ο καθένας αποτραβιέται στη μοναξιά του, ο καθένας απομακρύνεται απ' τον άλλον, κρύβεται και κρύβει το έχει του³ και καταλήγει ν' απωθεί τους ομοίους του και ν' απωθείται απ' αυτούς" (Ντοστογιέφσκι).

[...]

Για **να υπερβεί** ο ανθρωπισμός **την κρίση** του απαιτείται να προβεί σε μια μόνο σωτήρια πρωτοβουλία: **να αποποιηθεί τον ατομικισμό**. Για να μιλήσουμε με την γλώσσα των ποιητών μας: "Το καίριο στη ζωή αυτή κείται πέραν του ατόμου. Με τη διαφορά ότι, αν δεν ολοκληρωθεί κανείς ως άτομο - κι όλα συνωμοτούν στην εποχή μας γι' αυτό - αδυνατεί να το υπερβεί" (Ελύτης). Ο ανθρωπισμός χρειάζεται, αλλά δεν αρκεί έτσι όπως κατάντησε, δηλαδή σαν ατομικισμός. Απαιτείται ο ανθρωπισμός και περιττεύει ο ατομικισμός. Είναι επιτακτική ανάγκη των καιρών μας να περάσουμε από την εξατομίκευση του ανθρώπου στον εξανθρωπισμό του ατόμου. Με δυο λόγια, πρέπει να απελευθερώσουμε τον ανθρωπισμό από τον ατομικισμό. Όταν ο

άνθρωπος αυτοπεριορίζεται στο άτομο, τότε αυτοχειριάζεται⁴ υπαρξιακά. Ο ατομικισμός είναι το καρκίνωμα του ανθρωπισμού.

Ο ορίζοντας για την αποδέσμευση του ανθρωπισμού από τον ατομικισμό είναι ο κοινωνισμός⁵. Ο ανθρωπισμός χρειάζεται να κοινωνικοποιηθεί, δηλαδή ο άνθρωπος να αντιληφθεί την ύπαρξή του ως συνύπαρξη κι όχι σαν δήθεν αυθύπαρκτη μονάδα αποκομμένη από το περιβάλλον της, όπως δυστυχώς συμβαίνει με το άτομο. [...] Με μια απλή φράση: ο άνθρωπος δεν υπάρχει απλώς, αλλά συνυπάρχει κυρίως.

Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος. Ο ανθρωπίνος άνθρωπος δεν είναι ατομικός αλλά κοινωνικός: δεν αποτελεί ύπαρξη αλλά συνύπαρξη.

Πυξίδα για τον ασφαλή *διάπλου*⁶ ανάμεσα στην Σκύλλα της εξατομίκευσης και στην Χάρυβδη της μαζοποίησης είναι η κοινωνικοποίηση του ανθρωπισμού. Χωρίς να διακινδυνεύουμε κανενός είδους προφητεία και δίχως να καταφεύγουμε σε ιστορικοφιλοσοφικές μαντείες, πιστεύουμε ότι ο κοινωνισμός του ανθρωπισμού είναι η **επιταγή των καιρών μας**.

(Μάριος Μπέγζος, "Ο κοινωνισμός του ανθρωπισμού",
Ευθύνη, τεύχος 420, Δεκέμβριος 2006, σελ. 647-648).

1. *οικονόμοι της ζωής*: διαχειριστές της ζωής
2. *αγλαοί ... καρποί*: λαμπρά, αξιοθαύμαστα αποτελέσματα
3. *το έχει του*: αυτό που διαθέτει
4. *αυτοχειριάζεται*: αυτοκτονεί
5. *κοινωνισμός*: κοινωνικοποίηση
6. *διάπλους*: το πέρασμα

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-90 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: "**Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος**".

Μονάδες 10

B2. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, ως τρόπο πειθούς, εκτός των άλλων, και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία.

Μονάδες 5

B3. Οι ακόλουθες λέξεις και φράσεις χαρακτηρίζουν ένα επίσημο ύφος λόγου. Να αποδώσετε με ύφος πιο ανεπίσημο και οικείο τις υπογραμμισμένες λέξεις: να καταστεί ανθρωπίνος ο άνθρωπος, ατόπημα, να υπερβεί την κρίση, να αποπονηθεί τον ατομικισμό, επιταγή των καιρών

Μονάδες 5

B4. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά στο κείμενό του α' πληθυντικό πρόσωπο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή του αυτή.

Μονάδες 5

Γ. Σε μια εποχή με μεγάλο έλλειμμα ανθρωπιάς έχει σημασία να οργανώνονται εκδηλώσεις που βοηθούν όσους συνανθρώπους μας το έχουν ανάγκη. Να γράψετε ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σας, όπου θα εξηγήτε γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες προσπάθειες. Παράλληλα, να αναφερθείτε στη συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής συνείδησης, ιδιαίτερα των νέων (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο πραγματεύεται την αξία του ανθρωπισμού σε αντιδιαστολή με τον ατομικισμό. Αρχικά, παρουσιάζεται η έμφαση στα ανθρωπιστικά γράμματα και στα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την περίοδο της αναγέννησης και του διαφωτισμού αντίστοιχα. Αναφέρεται στον εκφυλισμό του ανθρωπισμού και στην έκπτωσή του στον ατομικισμό. Ο σύγχρονος άνθρωπος, κατά τον Ντοστογιέφσκι, αδυνατεί να αντιληφθεί την έννοια της συνύπαρξης. Ωστόσο, δύναται να υπερκεράσει την κρίση, αν απαρνηθεί τον ατομικισμό, ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα και εξανθρωπιστεί στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου. Τέλος η κοινωνικοποίηση θα λειτουργήσει ως διέξοδος από τον ατομικισμό και τη μαζοποίηση και θα αποτρέψει την απανθρωποίηση, πράγμα που αποτελεί αδήριτη ανάγκη της εποχής μας.

B.1

Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος. Πράγματι, η ανθρώπινη συμβίωση πρέπει να εδράζεται στις αρχές της συνεργασίας, της αλληλεγγύης, της συναδέλφωσης, της μέριμνας για τους αδύνατους, προκειμένου να προάγεται τόσο ο άνθρωπος, ως οντότητα, όσο και το κοινωνικό σύνολο. Αντίθετα, όταν η ανθρώπινη αξία φθίνει και η ολοκλήρωση του ανθρώπου από αυτοσκοπός μετατρέπεται σε μέσο για την επιδίωξη του κέρδους και του υλικού ευδαιμονισμού, τότε οι ανθρώπινες σχέσεις διέρχονται κρίση, παραβιάζονται κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα, μέσω του πολέμου και της καταπίεσης των λαών, και εκδηλώνονται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, όπως η βία, ο ρατσισμός και η εγκληματικότητα. Έτσι, όντας ο άνθρωπος φύσει κοινωνικό όν, κατά το χαρακτηρισμό του Αριστοτέλη, οφείλει να συνυπάρχει και να συνεργάζεται με τους συνανθρώπους του, γιατί μόνο έτσι οδηγείται στην ολοκλήρωσή του.

B.2

Δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενο είναι οι ακόλουθες:

α) η άποψη του Ντοστογιέφσκι «Όλοι στον αιώνα μας ... απ' αυτούς.», όπου σχολιάζεται η κρίση των ανθρωπίνων σχέσεων και η απομόνωση των ανθρώπων και

β) η θέση του Οδυσσέα Ελύτη «Το καίριο στη ζωή ... υπερβεί», στην οποία επισημαίνεται η αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου να οδηγηθεί στην ολοκλήρωση.

B.3

καταστεί: *γίνει*

ατόπημα: *σφάλμα, λάθος*

υπερβεί: *ξεπεράσει*

αποποιηθεί: *απαρνηθεί*

επιταγή: *χρέος, καθήκον*

B.4

Ο συγγραφέας του κειμένου χρησιμοποιεί συχνά α' πληθυντικό πρόσωπο, που προσδίδει στο λόγο καθολικότητα. Συμπεριλαμβάνει και τον εαυτό του, δηλαδή, στην κατηγορία των ανθρώπων που ευθύνονται για την κοινωνική αλλοτρίωση, αναλαμβάνοντας, έτσι, τις ευθύνες τις οποίες και ο ίδιος φέρει για την κρίση που διέρχεται στις μέρες μας ο ανθρωπισμός. Επιπρόσθετα, επιδιώκει να δημιουργήσει στους αναγνώστες ένα αίσθημα συλλογικής ευθύνης, ώστε να τους προβληματίσει και να τους ενεργοποιήσει, για να αναλάβουν το χρέος που τους αναλογεί απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο

Ύφος: *σοβαρό, επίσημο.*

Ρηματικά πρόσωπα: *γ' ενικό, γ' πληθυντικό*

Τίτλος: *ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ!*

Πρόλογος

Αναφορά στη σύγχρονη πραγματικότητα: *έντονος ατομικισμός, υλιστικό πνεύμα, κατάργηση συλλογικότητας, πολεμικές συγκρούσεις, άνιση κατανομή πλούτου.* Άρα, κρίνεται απαραίτητη η οργάνωση εκδηλώσεων, εράνων, μουσικών, αθλητικών και γενικότερα καλλιτεχνικών αγώνων, που βοηθούν τους συνανθρώπους μας.

Εναλλακτικά

Ο αρθρογράφος ξεκινάει το κείμενό του παίρνοντας ως αφορμή έναν τηλεμαραθώνιο που διοργανώθηκε με σκοπό την ενίσχυση των παιδιών που πάσχουν από ανιάτες ασθένειες.

Ζήτημα 1ο

Γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες ανθρωπιστικές προσπάθειες.

- Ακόμα και σε δημοκρατικά καθεστώτα ο ανθρωπισμός έχει υποχωρήσει: διακρίσεις κάθε μορφής, όπως ανεργία, ελλιπής κοινωνική προστασία (πρόνοια), έξαρση του ρατσισμού, ανισομερής πρόσβαση στα αγαθά της υγείας και της παιδείας.
- Έξαρση του ατομικισμού, υλιστικού ευδαιμονισμού.
- Η έλλειψη κοινωνικότητας (αγάπη, συντροφικότητα, σεβασμό προς το συνάνθρωπο, αλληλεγγύη, συνυπευθυνότητα) γεννά και διαμορφώνει την αποξένωση, την ιδιοτέλεια, τον τυχοδιωκτισμό, την εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο.
- Απειλή της τοπικής και παγκόσμιας ειρήνης, που συνεπάγεται ενδεχόμενη καταστροφή του ανθρώπου και του πολιτισμού του.
- Ο πολιτισμός μας αποδεικνύεται ως άλλος ένας «λανός»: τεχνολογική ανάπτυξη και ευημερία στους λίγους – αύξηση της πείνας και της εξαθλίωσης με γεωμετρική πρόοδο στους πολλούς.
- Αμέλεια ή εγκληματική συμπεριφορά απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, από τη μία, για τη μη προστασία του, και από την άλλη για την αλόγιστη καταστροφή του, με συνέπεια να υποβαθμίζεται ανεπανόρθωτα η ανθρώπινη ζωή.

Μετάβαση

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι είναι ανάγκη ο σύγχρονος άνθρωπος να προσανατολιστεί στις ανθρωπιστικές αξίες, προκειμένου να μπορέσει να ξεπεράσει τα αδιέξοδα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ατομικιστική εποχή. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω των φορέων κοινωνικοποίησης και, κυρίως, μέσω της παιδείας.

Ζήτημα 2ο

Πώς η παιδεία μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια ανθρώπινης συνείδησης.

- Η ολοκληρωμένη παιδεία διαθέτει κοινωνικό και ανθρωπιστικό πρόσωπο. Κοινωνικό, εφόσον συνδέεται με την πραγματικότητα (ζωή) και τα προβλήματά της, και ανθρωπιστικό, όταν φέρνει σε επαφή το νέο με τις αξίες του ανθρωπιστικού κινήματος (συνεργασία, αλληλεγγύη, συλλογική ευημερία).
- Καλλιεργεί την κρίση, αναπτύσσει τη φαντασία και προωθεί τον προβληματισμό και το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.
- Αμβλύνει τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, προωθώντας το διάλογο και καταπολεμώντας το φανατισμό, το ρατσισμό και τις ιδεοληψίες.

- Με το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων ο νέος έρχεται σε επαφή με τις αξίες της Δημοκρατίας (συμμετοχή, συνεργασία, σεβασμός στη διαφορετική άποψη).
- Με τις ανταλλαγές μαθητών (πρόγραμμα COMENIUS) ανάμεσα σε χώρες με διαφορετικό πολιτισμό, αμβλύνονται οι αντιπαλότητες και αναπτύσσεται η αίσθηση της οικουμενικότητας, με αποτέλεσμα η πολιτισμική παγκοσμιοποίηση να δείχνει το θετικό της πρόσωπο.
- Με τις διάφορες εκδηλώσεις που διοργανώνουν πολιτιστικοί φορείς και το σχολείο, οι νέοι εξοικειώνονται με το να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, ξεπερνώντας τον ατομικισμό που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη κοινωνία. Όταν, μάλιστα, οι εκδηλώσεις αυτές σχετίζονται με κοινωνικά θέματα προσανατολίζουν τους νέους στην υιοθέτηση εθελοντικής δράσης.
- Τα Μ.Μ.Ε., όταν προωθούν εκδηλώσεις που έχουν ως σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάληψη κοινωνικής δράσης και όταν προβάλλουν τις απόψεις των πνευματικών ανθρώπων για την ανάγκη ανάπτυξης του ανθρωπιστικού κινήματος.
- Η οικογένεια ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, όταν μαθαίνει στο νέο άνθρωπο τις αξίες του ανθρωπισμού (δικαιοσύνη, σεβασμός στο συνάνθρωπο, αλληλεγγύη, ανεκτικότητα)
- Η Εκκλησία, που φέρνει σε επαφή το ποιμνιό της με τις ουμανιστικές αρχές του Χριστιανισμού και συμβάλλει στην ανάπτυξη των ανθρωπιστικών ιδεών, μέσω των διάφορων δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει για την ανακούφιση των συνανθρώπων μας.
- Οι διάφορες οργανώσεις, όπως αθλητικοί σύλλογοι, καλλιτεχνικές ομάδες, ομάδες εθελοντισμού κ.α., που προωθούν το αίσθημα της συλλογικότητας και ταυτόχρονα αναλαμβάνουν δράση μέσω διάφορων εκδηλώσεων που στόχο έχουν την ενίσχυση των αξιών του ανθρωπισμού.

Επίλογος

Ευχή να πολλαπλασιαστούν τέτοιες κινήσεις ανθρωπιάς, από τη μια για να βοηθηθούν όσοι συνάνθρωποί μας έχουν ανάγκη, και από την άλλη να έρχονται όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε επαφή με τις αξίες του ανθρωπισμού.